

Ἄλλοι ὁμως νέοι καὶ τολμηρότεροι ἐφώναξαν :
Ἡ Μητροδότῃ ἀς ἐλευθερωθῇ.

Καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς δικαστάς, ὁ πλέον ἀποφασιστικός, βλέπων ὅτι ἡ ἐρώτησις τίποτε δὲν ὠφελεῖ, μᾶλλον δὲ θόρυβος γίνεται, ἐπρόσταξε τότε :

«Ὅσοι ὑπερασπιζόμενοι τὸν νόμον προέλθετε, μὴ κανεῖς ἀπὸ τοὺς ὑπερασπιζομένους τὸν νόμον εὐρεθῇ μεταξὺ ἡμῶν.

Καὶ σ' ἄλλο μέρος.

Ἐπαίνεσε τὴν ζωὴν ἢ ψυχὴ μου.

Ἐπαινεῖτε τὴν ζωὴν, ὅλα τὰ ἔργα αὐτῆς καὶ ὅλαι αἱ δυνάμεις αὐτῆς...»

Μὰ αὐτὰ ὅλα εἶναι καταγκιστρίδια. Τίποτ' ἄλλο.

ΔΙΣΚΕΨΙΟΣ

ΡΟΥΣΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ — Ο «ΩΚΕΑΝΟΣ», ΤΟΥ Λ. ΑΝΔΡΕΓΕΒ

Μὲ νέο τοῦ ἔργου στόλισε τὴ ρούσικη φιλολογία ὁ ἀκούραστος συγγραφέας τοῦ «Ἀνάθεμα!» καὶ τοῦ «Πρὸς τὰστρα». Ὁ «Ὁκεανός» τοῦ εἶναι ἡ συνέχεια, μπορούμε νὰ ποῦμε, τῶν προηγουμένων τοῦ ἔργου, ὅπου ξακολουθεῖ νὰ ρωτᾷ, «ποῦ εἶναι ἡ ψευτιά καὶ ποῦ ἡ ἀλήθεια στὸν κόσμος καὶ στὴ ζωὴ; Ποῦ βρίσκεται τὸ μικρὸ ἐκεῖνο νησάκι, τὸ βραχώδες, τὸ ἀνάχαρο, μὰ καὶ στερεὸ νησάκι, δηλαδὴ τὸ γερὸ κεῖνο ἔδαφος τῆς ἀλήθειας, μέσα στὸν ἀπέραντο ὠκεανὸ τῆς ζωῆς ὅπου δὲ φαίνεται οὔτε τέλος οὔτε βάθος;»

Ὁκεανὸς εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἀθρώπου πνεύματος, ἡ πολύπλοκη ζωὴ τοῦ κόσμου, ποὺ ἀκατάπαφτα τραβάει τὴν προσοχὴ τοῦ Ἀνδρέγεβ, ἀναγκάζοντάς τον νὰ θέτει τὸ ἴδιο πάντοτε ρῶτημα: «τί πρέπει νὰ νηνοῦμε καὶ τί νὰ παραδεχτοῦμε στὴ ζωὴ; ποιά εἶναι ἡ ἀλήθεια;»

Ἄλλοι φέδγουνε μακριὰ στὸν «Ὁκεανό» ὅπου αἰσθάνονται πῶς ἀνασαίνουνε λέφτερα κι ἄλλοι μνήσκουνε καὶ ζοῦνε στὴν ἀκρογιαλιά τοῦ «Ὁκεανοῦ».

«Στὸν «Ὁκεανό» τοῦ ὁ Ἀνδρέγεβ μᾶς παρουσιάζει τοὺς τύπους τῶν σχέσεων τῶν ἀθρώπων πρὸς τὴ ζωὴ καὶ τοὺς τύπους τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν ἀθρώπων ἀνάμεσόν τους μὲ τὴν ἰδιαίτερή του ἀντίληψη ποὺ ἔχει ὁ καθένας γιὰ τὴ ζωὴ.

Μερικοὶ λαίμαργα γαντζώνουνε τὴ ζωὴ καὶ κἀνουνε τὸν ψαρὰ μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ μπορούνε νὰ ζοῦνε, νὰ συντηρητοῦνται. Ἀφτοὶ εἶναι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ποῦναι στὴν ἀκρογιαλιά, ἐλεεινοὶ καὶ ψευτιάδες, «κατακουρασμένοι ἀπ' τὴν ἀναμονὴ καὶ

τὸ φόβο». Βγαίνουνε στάνοιχτὰ στὸν ὠκεανό, μὰ μόνον τότες ποὺ θὰ ψαρέψουνε. Ὁ ὠκεανὸς δὲν τοὺς εὐχαριστεῖ τόσο, ὅσο οἱ φτωχικὲς μὰ ἡρεμεὲς καλύβες τους». Γιὰ κεινοὺς ὑπάρχουνε ἀθρώποι σωστοί, παραδομένοι στὴν ἀλήθεια, σὰν τὸν ἀδδᾶ, οἱ ἴδιοι ὁμως δὲν τὴν ἔχουνε καὶ τόσο ἀνάγκη παρὰ τότες μόνον ποὺ τοὺς χρειάζεται γιὰ τὰ καλὰ τὰποτελέσματά της. Εἶναι ἔτοιμοι νὰ μεταχειριστοῦνε τὴν ψευτιά ὅταν πρόκειται νὰ ἐξυπερετήσουνε τὰ μικροπράθια τους. Γιὰ τὴ μικροτιποτένια φιλοψευδιά τους ἴσα-ἴσα τοὺς σιχαίνεται ὁ κυριώτερος ἥρωας τοῦ δράματος — ὁ ληστής Χάγαρτ, ποὺ ποτές του δὲ λέγει ψέματα εἴτε στὸν ἑαφτό του, οὔτε στοὺς ἄλλους: δηλαδὴ ἔχει ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαφτό του πῶς δὲ λέγει ψέματα.

Κατὰ τὰ λόγια τοῦ οἱ ἀθρώποι σκεφτήκανε μιὰ ξέχωρη ἀλήθεια — ἀθρώπινη ἀλήθεια — ποὺ δὲ μοιάζει μὲ τὴν ἀλήθεια τῆ λέφτερη καὶ τὴν ἀνεξάρτητη, μὲ τὴν ὁποία ζεῖ ὁ ἀποδέλοιπος κόσμος. Ὁ Χάγαρτ δὲν παραδέχεται τὴν ξέχωρη «ἀθρώπινη» ἀλήθεια, ποὺ περιορίζει τὴ λεφτεριά τῆς ψυχῆς μὲ τὴ φροντίδα γιὰ τοὺς ἄλλους ἀθρώπους. «Ὁ πατέρας μου, λέγει, μὲ μάθαινε: ἔ Νόννη κοίταξε! Μιὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἓνας ὁ νόμος γιὰ ὅλους: καὶ γιὰ τὸν ἥλιο, καὶ γιὰ τὸν ἀγέρα, καὶ γιὰ τὰ κύματα, καὶ γιὰ τὰ θηριά, μόνον τοῦ ἀθρώπου ἡ ἀλήθεια εἶναι ἄλλη. Νὰ φοβᾶσαι τὴν ἀθρώπινη ἀλήθεια».

Εἶναι τόσο μικρὸς ὁ Χάγαρτ καὶ ποτέ του δὲν κρύβεται πίσω ἀπ' τὰ δόγματα σὰν τοὺς κάτοικους τοῦ χωριοῦ, ποὺ ζοῦνε ὄχι σύφωνα μὲ τὰ δόγματα ποὺ κηρύχνουνε καὶ παραδέχονται: προσέφκουνται μὲ τὰ λόγια μαζὶ μὲ τὸν ἀββᾶ, καὶ ἡ προσεφκὴ τους εἶναι κούφια λόγια, χωρὶς καμιά σημασία. Ὁ ληστής δὲν ξέρει κανένα περιορισμό γιὰ τὸν ἑαφτό του. Πηγαίνει κάτω ἀπὸ τὰ μάθρα παννιὰ τοῦ καραβιοῦ τοῦ ποὺ τῶκανε γιὰ τὸν ἑαφτό του καὶ γιὰ κεινοὺς ποὺ θᾶθελε νὰ πάρει μαζὶ του. Ὁ ἀδδᾶς εἶναι τὸ σύμβολο τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ ποὺ εἶναι μακριὰ ἀπ' τὸ νιτσεϊσμὸ μὰ καὶ μακριὰ ἀπ' τὴν ἀφτότελη ἀγνή ἀλήθεια, ἀσχετη μὲ τὴν ἀλήθεια τοῦ συμβολικοῦ ἀδδᾶ, ποὺ δὲν ξέρει τίς εἰλικρινὲς διάθεσες ποὺ ἔχει γιὰ ἐκεινοὺς ποὺ ζεῖ καὶ δουλέει, ἀφοῦ ἡ ζωὴ του περνᾶ χωρὶς νὰ λέγει τὴν ἀλήθεια στοὺς ψαράδες, χωρὶς νὰ λέγει τίς ἀληθινὲς σκέψεις τοῦ γιὰ κεινοὺς.

Ὁ ἀδδᾶς ἔχει μιὰ κόρη, Μαριέτα. Εἶναι μάννα τοῦ παιδιοῦ τοῦ Χάγαρτ, ποὺ τότε μπιστέβεται καὶ κλίνει πρὸς ἐκεῖνον. Εἶναι ἔτοιμη νὰ κόψει ὅλους τοὺς δεσμούς της μὲ τοὺς ἐλεεινοὺς ψαράδες ποὺ τοὺς σιχάθηκε ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴ ποὺ ἔκαναν στὸ χωριό τους οἱ ληστές. «Εἶδα, λέγει ἡ Μα-

ριέτα, ανθρώπους που φέγγανε τρεχάτοι χωρίς να υπερασπίζονται τον έαφτό τους. Είδα κολλημένα λαίμαργα δάχτυλα, στριφογυρισμένα σαν του πουλιού, που σφίγγοντάς τα βγάζανε από μέσα μάλαμα. Και ξάφνου είδα έναν άντρα που έκλαιγε· του παίρνανε το μάλαμα και κείνος έκλαιγε.... 'Α, όχι, σκέφτηκε. 'Αφτοί δεν είναι δικά μου αδέρφια !»

'Όστερ' απ' το έπεισόδιο τούτο ή κόρη του άδδᾶ είναι έτοιμη να ακολουθήσει το Χάγαρτ, όπου θέλει κείνος, ως και στο καράβι του κάτω απ' τα μάθρα παννιά. Τώρα πιά δε φοβάται τα παννιά άφτά. Πιο πολύ φοβάται τους παράλιους κάτοικους, που όχι μόνο άφτους άφίνει αλλά και το Θεό τους, αν και είναι Θεός του πατέρα της. Είναι έτοιμη να γυρέψει άλλον Θεό μαζί με το Χάγαρτ.

«Δεν είναι Θεός, λέγει, κείνος που κάνει τους ανθρώπους φοβιτσιάρηδες ! Πάμε να γυρέψουμε νέο Θεό !»

Κατά τη Μαριέτα ο Χάγαρτ είναι ο μόνος άνθρωπος που δε λέγει ψέματα. Δεν έχει όμως δίκιο. 'Ο Χάγαρτ μπορεί να πει ψέματα και το κάνει όταν ή ψευτιά πρόκειται να τονε ξαλαφρώσει από κανένα βάρος.

'Ο αντίποδας του κακούργου είναι ο άββας. Μόνο το αίσημα της περιφρόνησης για τους μικροψέφτες παράλιους κάτοικους ένώνει τον άδδᾶ με το Χάγαρτ. 'Ο άδδᾶς δεν παραδέχεται τίποτε που αντιλέγει στην έσωτερική του νομιμότητα. Είναι άδδᾶς και θεωρεί τον έαφτό του για άββα, αν και ο άδδᾶς δεν έχει το δικαίωμα να έχει κόρη, ενώ κείνος έχει και δεν το κρύβει κιόλας. 'Ο Πάπας, ή πηγή της πνευματικής έφτυχίας, τότε καθαίρεσε και τον εξόρισε. 'Απαντώντας σ' άφτό ο άδδᾶς άφόρισε τον Πάπα με το ίδιο σκέδιο του άφορισμού στη λατινική γλώσσα γραμμένο.

Οί ληστές πήρανε το χρυσάφι των ψαράδων. Για να λαφρώσει την λύπη του ο άδδᾶς πέφτει στα γόνατα μπροστά στο Χάγαρτ και κλαίει, πράμα που δεν τόκανε ποτέ του. Δεν κρύβει την ιδέα του στο Χάγαρτ ότι οί ψαράδες είναι κατεργάρηδες και για να τους ελεήσει ο Χάγαρτ, άφτους τους «παλιάθρωπους», είναι έτοιμος να πει το ληστή όχι μόνο «άγαπητό» αλλά και «παιδί» του, αν και τότε θεωρεί κακόν άνθρωπο, αφού είναι ληστής.

'Ο Χάγαρτ, που στο πρόσωπό του ο συγγραφέας θέλει να δείξη το νιτσιισμό του, αν και είχε ληστής δε ρέπει συνειδητά προς τη ληστεία. Κυνηγά έναν όρισμένο σκοπό, άψηλό σκοπό, και στα λέγει για μέσο της συντήρησής του την ληστεία

(Στάλλο φύλλο τελώνει)

ΝΙΚΟΣ ΚΑΣΤΡΙΝΟΣ

ETTORE MOSCHINO

ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ ΚΑΙ ΙΖΟΛΔΗ^(*)

ΤΟ Γ' ΜΕΡΟΣ

Το δάσος του Μορράσου, που κυκλώνει σαν άπέραντος πράσινος τοίχος το ρηγάτο της Κορνοβάλλης. Τα εκατόχρονα δέντρα περιπλέκονται και κλείνονται ψηλά σαν όλοπράσινοι και φανταχτεροί θόλοι. Στο βάθος ύψώνεται ένας βράχος βαθιά σκαμμένος, όπου οί δυο έρωμένοι βρήκανε άσυλο τον κακό χειμώνα. Μά τώρα που γύρισε ο άνοιξιτικός καιρός, έχουνε στήσει μια καλύβα από χλωρόκλαρα, στολισμένη με μια δράνα όλη νιόφαντα λουλούδια. Είναι ένα ξέδεντρο πλατύ και γραφικό· φτάνει κανείς σ' αυτό, από δεξιά κι άριστερά μέσ' άπό τάνοιγματα και τους γίγους του λόγγου, άνάμεσ' άπό τα μεγάλα δέντρα. 'Η καλύβα είναι άριστερά, φράζοντας το άνοιχτό διάστημα. Μια πηγή με δροσερό νερό αναβρύζει εκεί κοντά. 'Απάνω από το βράχο άνοίγεται ένα φιδογυριστό μονοπάτι, και ψηλότερα ο δρυμός άπλώνεται δίχως σύνορα προς τον ουρανό το ζαφειρένιο, το φωτισμένο από τον ήλιο. Κοντεύει το ήλιοβασιλέμα. 'Η θάλασσα λάμπει μακριά.

('Η ΙΖΟΛΔΗ, με το σταχτερό της ράσο τυλιμένη, κάθεται κοντά σ' ένα χαμόδεντρο και άνθολογεί λουλούδι απ' τα λουλούδια. 'Ο ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ κάθεται κοντά στο κατώφλι της καλύβας, και πελεκάει ένα μεγάλο δοξάρι για το κυνήγι.)

ΙΖΟΛ. Τόν κόσμο το μεγάλο έχουμε χάσει, κ' είμαστ' έμεις χαμένοι για τον κόσμο !

Τί συλλογιέσαι, γλυκέ μου Τριστάνε ;

ΤΡΙΣ. 'Αν ή μορφή σου ζή μέσ' στη ματιά μου, τί θέλεις να ποθώ ; Νάταν κοντά μας χιλιάδες όμορφιές έρωτοπλάνες,

δε θάχα μάτια παρὰ για σέ μόνη !

Είσαι ο κόσμος ! Γεμίζεις την καλύβα

μ' άπέραντη ζωή· και το λαγγάδι,

στα μάτια σου καθρεφτισμένο, άπλώνει,

πέρα, ως τα νέφη, σαν τρανό βασίλειο.

ΙΖΟΛ. Μας ήρθε πάλι ή άνοιξη ! Κι ο ήλιος

είναι γλυκός. 'Ανθίσανε τα βάτα !

'Ο,τι νεκρό, άνασταίνεται· και ό,τι είταν

ξαναγυρνάει !

ΤΡΙΣ.

Με τη γλυκειά δροσούλα

γυρνάει, και με το διάφανο ποτάμι·

με τον άνθό, που βλάστησε στον όχτο !

Και σύ, δεν είσαι τρυφερό δεντράκι,

που το χαϊδεύει άνάλαφρα τάρει ;

Ξεντύθηκε ο λαιμός σου απ' τα σμαράγδια,

το ροῦχο σου δεν έχει ότρες γαλάζιες·

μά φωτερός άστράφτει ο σκαραβαῖος

στη ζώνη σου, και κάθε σου λογάκι

του θυμαριού 'ναι φύλλο κ' εύωδιάζει

(*) Κοίταξε άριθ. 463, 464, 465, 466, 467 και 468.